

به نام خدا

موضوع ارائه: شیرخشت

تهیه کننده: زهره صفری

استاد مربوط: دکتر محمد رضا وهابی

شیرخشت، گپ شیر یا سیاه چوب
(*Cotoneaster nummularia*)

▶ نام علمی : *Cotoneaster nummularia*

▶ خانواده: Rosaceae

▶ فرمانرو: گیاهان

▶ رده: دولپه ای ها

▶ تیره: گلسرخیان

- ▶ شیر خشت از خانواده گل سرخ Rosaceae است.
- ▶ گیاه شیر خشت بومی مناطق معتدل آسیا، اروپا و آفریقای شمالی است و تمرکز انواع آن در کوه های جنوب غربی چین و هیمالیا قرار دارد.
- ▶ شیر خشت گیاهی است به ارتفاع ۳ تا ۸ متر .
- ▶ پوست آن خاکستری مایل به سیاه و گل صورتی در حاشیه سرخ رنگ دارد.
- ▶ میوه آن شفت ،مدور و گویچه ای شکل است.

▶ ماده ای شیرین با رنگ سفید که کمی مایل به رنگ زرد است را شیر خشت میگویند که نام دیگرش شیر خاشاک است و بدست آمدن آن از درخت به نام کشیرو یا درختی دیگر به نام کبیرو صورت میگیرد که این درخت از خانواده بید ها میباشد.

▶ شیر خشت مان شیرین مزه ای است که بر اثر فعالیت نوعی حشره پوست خوار کوچک از راسته سخت بالان به نام *Cicata orni* تولید میشود.

▶ این ماده ترشحی پس از خشک شدن به شکل بلورهایی سفید مایل به خاکستری ظاهر میشود.

زمان جمع آوری آن در مرداد یا اوایل شهریور است که در بامداد توسط کاردک مخصوص جمع آوری شده و در کیسه آرد انداخته میشود و بعد کمی به آن گلپر به منظور حفاظت از آفت می افزایند.

▶ بهترین شیر خشت سفید و شیرین که در دهان زود حل میشود و زبان را شیرین و سرد میکند.

► شیرخشت مانی است که به صورت قطعات جامد تقریبا کروی و یا اشکال دیگر به رنگ های سفید شیری و یا مایل به زرد با طعم بسیار شیرین و خنک کننده به دو نام شیر خشت شهری و هراتی در عطاری های ایران عرضه میشود.

- ▶ لازم به توضیح است که درخت ویدار در شرایط اقلیمی و رویشگاه طبیعی خود به قدر کافی شیرخشت می‌دهد ولی در خارج از آن محیط و شرایط اگر کاشته شود، البته می‌روید و رشد می‌کند ولی از نظر استخراج "مان" ممکن است قابل توجه نباشد.
- ▶ این صمغ گیاهی مفید، دارای انواع مختلفی است که از چندین گونه مختلف این گیاه گرفته می‌شود و از نظر خواص مسهلی و سایر خواص کم و بیش شبیه یکدیگر هستند.

- ▶ شیرخشت در بازار به سه صورت عرضه میشود.
- ▶ **نوع اول** اشکی نام دارد که به صورت قطعات متبلور، سوراخدار و اشکی شکل به قطر یک انگشت بوده و خالصتر از سایر اقسام است. این نوع شیرخشت در بازار بین المللی به شیرخشت سیسیلی معروف است و رنگ آن سفید با طعم شیرین و خیلی کم تهوع آور است.
- ▶ **نوع دوم** شیرخشت تخته‌ای یا تکه‌ای با رنگ زرد تیره، غیرخالص و طعم آن شیرین است و خیلی نامطبوع‌تر از نوع اول است.
- ▶ **نوع سوم** شیرخشت چرب است که ناخالصترین نوع شیرخشت بوده که در جریان فاسد شدن است و طبعاً ارزانتر و کم‌خاصیت‌تر از سایر اقسام است.

▶ خواص شیرخشت (طبیعت و خواص درمانی)

▶ انواع شیرخشت از نظر طبیعت کمی گرم و از نظر رطوبت و یبوست معتدل است. برخی خواص دارویی این صمغ عبارتند از:

▶ از مهمترین خواص شیرخشت، **درمان زردی نوزادان** است که از گذشته مورد استفاده بوده است، تحقیقات محققان نیز نشان داده، استفاده از عصاره گیاه دارویی شیرخشت اثر مطلوبی بر بهبود نوزادان مبتلا به زردی دارد، به این منظور مقداری از آن را همراه با عرق بید کاسنی مخلوط کرده و روزانه مصرف شود.

▶ مصرف شیرخشت موجب **رفع یبوست** می‌شود و جزء ملین‌های قندی محسوب می‌گردد.

- ▶ شیرخشت را به عنوان ماده مغذی و دارو مصرف میکنند و در دهان ایجاد برودتی مطبوع میکند که از **تشنگی کاسته و رفع عطش** میکند.
- ▶ شیرخشت را در **تب‌های حصبه‌ای و سرخک** به عنوان ملین ملایم بدون اثر تحریکی شدید به کار می‌برند. برای درمان تب حصبه یا روده باید پنج گرم آن را در دو لیوان آب هندوانه حل کرده در طول روز هر مرتبه یک فنجان از آن را جرعه جرعه بنوشند.
- ▶ از جدیدترین خواص شیرخشت، نتایج تحقیقاتی است که بر روی آن به عمل آمده و ثابت کرده است که شیرخشت عامل بزرگ **ضد تشعشعات اتمی** است و میتواند بشر را ۵۰ درصد و در مطالعه ای دیگر ۱۰ تا ۱۵ درصد در برابر خطرات تشعشعات اتمی محافظت کند.

- ▶ شیرخشت برای تقویت کبد، معده و احشاء داخل شکم مفید است و برای سرفه، خشونت سینه و حلق داروی خوبی محسوب میگردد.
- ▶ ضماد شیرخشت جلا دهنده پوست است، همچنین برای روشن شدن پوست، تمیز کردن صورت و شاداب کردن آن یک لیوان شیر تازه گاو را با پنج گرم شیر خشت مخلوط کرده سه مرتبه در روز پوست صورت را با آن پاک کنید.

- ▶ برای **درمان و رفع تب اطفال** باید پنج گرم شیرخشت را در یک بطری عرق بید کاسنی حل کرده، هر یک الی دو ساعت یک مرتبه نصف الی یک فنجان با آن بخورانید.
- ▶ گاهی در اثر مصرف غذاهای نامناسب، معده مرتب صدا می‌دهد و صدای **غرغر کردن** آن را نزدیکان می‌شنوند، به این منظور ۳ گرم زیره سیاه را با یک لیوان آبجوش پانزده دقیقه دم کرده در آن ۲ گرم شیرخشت را حل کنید و نیم ساعت بعد از غذا میل کنید.

▶ از شیرخشت برای کمک به درمان زونا (آبله مرغان در بزرگسالان) میتوان بهره برد

▶ **مضرات شیرخشت (موارد احتیاطی و منع مصرف)**

▶ برای استفاده از شیرخشت برای درمان زردی نوزادان همواره بایستی جانب احتیاط را رعایت نمود و زیر نظر پزشک یا متخصصان طب سنتی از آن استفاده شود، همچنین لازم است جهت استفاده از آن از فرآورده‌های مطمئن و استاندارد استفاده نمود.

▶ **رویشگاه:**

▶ خراسان ، گرگان ، منجیل و آذربایجان ایران و دامنه های جنوبی البرز و افغانستان و اطراف بیرجند میروید.

